

VÁZLATOK

XV. Vizek a mélyben és a felszínen

Állóvizek – folyóvizek

Az **állóvizek** *medencében* helyezkednek el, ezért csak **helyzetváltoztató** mozgást képesek végezni.

medence: olyan felszíni bemélyedés, melyet minden oldalról domborzati kiemelkedés határol

A **folyóvizek** *mederben* (völgyben) helyezkednek el, ezért **hely és helyzetváltoztató** mozgásra egyaránt képesek.

meder (völgy): olyan felszíni bemélyedés, melynek két egymással szemben lévő oldalát domborzati kiemelkedés határolja, másik két, egymással szemben lévő oldalát nem határolja semmilyen domborzati kiemelkedés, ezért bejárattal ill. kijáráttal rendelkezik.

FOLYÓVIZEK

A felszín alatt folyó vizek felszínre kerülési pontját **forrásnak** nevezzük.

Felszín alatti folyóvizek

talajvíz: a legfelső vízzáró réteg (általában agyag) és a felszín között meggyűlt víz. (más néven talajnedvesség). Általában erősen szennyezett, fogyasztásra nem alkalmas. A csapadékvízből, és a lefolyó vizekből (folyómederből a talajba szivárgó víz) táplálkozik.

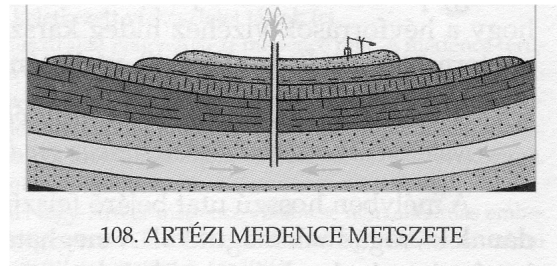
belvíz: ha a talaj már nem képes több vizet magába fogadni, akkor a felszín mélyedéseiben meggyűlő talajvizet belvíznek nevezzük.

rétegvíz: két vízzáró réteg között meggyűlt víz. Egyik részük a felszínről jut a rétegek közé, másik részük ún. juvenális víz, amely még sosem volt a felszínen. Jó minőségű, fogyasztásra alkalmas víz.

A rétegvíz lehet:

- ásványvíz,** ha literenként 1 grammnál több ásványi anyagot tartalmaz oldott állapotban
- gyógyvíz,** ha literenként 1 grammnál több gyógyításra alkalmas ásványi anyagot tartalmaz oldott állapotban
- hévíz,** ha hőmérséklete meghaladja az adott terület átlagos középhőmérsékletét.

(artézi kút: a rétegvízbe fúrt kút)

résvíz: a kőzetek repedéseiben meggyűlt víz pl. karszt víz (a mészkő repedéseinek részvize)

Magyarország vízrajzi adottsága

Hazánk felszíni folyóvízhálózata

A medencejelleg hazánk vízrajzának is meghatározó tényezője.

Magyarország felszíni vízkészletének 90%-a a szomszéd országokból érkezik (import vizek). Ennek következménye, hogy a folyóvizek már eleve szennyezetten érkeznek hazánkba.

Hazánk vízhálózata nem túl sűrű, Ny-K irányban pedig egyre gyéribbé válik.

Vízgyűjtő területnek nevezzük azt a területet, ahonnan a fő folyó mellékfolyóival együtt összegyűjti a felszínen lefolyó vizeket.

Vízválasztó területnek nevezzük a vízgyűjtő területeket egymástól elválasztó területeket, amelyek egyben domborzati kiemelkedések. A vízválasztó a vízgyűjtő területek legmagasabb pontjait összekötve jelölhető ki.

Magyarország vízhálózatának középpontja: a Duna.

Magyarországi szakasza: 417 km, melyből 140 km a szlovák-magyar határszakaszra esik.

Magyarország egész hosszában hajózható.

Fontosabb **mellékfolyói** a medence területén:

Jobb oldali mellékfolyók:

- Lajta
- Rábca
- Rába a Marcallal
- Cuhai-Bakony-ér

- Átal-ér
- Benta patak
- Váli-víz
- Sió a Kapossal, Koppánnyal és a Sárvízzel
- Csele patak
- Dráva a Murával és a Fekete-vízzel

Bal oldali mellékfolyók

- Vág
- Nyitra a Zsitvával
- Garam
- Ipoly
- Tisza

Magyarországon legebesebben a **Visegrádi-szorosban** folyik.

Jelentősebb szigetei:

Szigetköz
Csallóköz (Szlovákia)
Szentendrei-sziget
Margit-sziget
Csepel-sziget
Mohácsi-sziget

Második legnagyobb folyónk: a **Tisza**.

Magyarországi szakasza: 596 km.

Gazdasági hasznosítását szélsőséges vízjárása erősen befolyásolja.

Vásárosnaményig hajózható, melynek elsősorban belföldi kihasználása jelentős.

Fontosabb mellékfolyói a medence területén:

Bal oldali mellékfolyók:

- Túr
- Szamos
- Kraszna
- Körösök (Fehér-Körös a Fekete-Körössel; a Berettyó a Sebes-Körössel)
- Maros

Jobb oldali mellékfolyók:

- Bodrog
- Sajó a Hernáddal és a Taktával
- Eger-csatorna (patak)
- Zagyva a Tarnával, Galgával, Tápióval

HAZÁNK ÁLLÓVIZEI

BALATON

K-Európa legnagyobb édesvizű tava.

Területe: 598 km²

Hossza: 78 km

Szélessége: legnagyobb: 15 km
legkisebb: 1,5 km

Mélysége: legnagyobb: 11,5 m (Tihanyi kút)
átlagos: 3 m

Vízminősége rohamosan romlik. Okai:

- a Zala sok szennyező anyagot szállít bele
- a Kis-Balaton lecsapolása (a terület újbóli felélesztésével a helyzet ugyan javult, de a probléma ma is fenn áll).
- árokban helyezkedik el

VELENCEI TÓ

Területe: 26 km² (ebből 12 km² nyílt víz, a többi náddal fedett)

Hossza: 10 km

Szélessége: 2-3,5 km

Mélysége: legnagyobb: 2,2 m
átlagos: 1,4 m

- a Balaton árkának folytatásában helyezkedik el

FERTŐ TÓ

Területe: 532 km² (ennek 1/4-e magyar terület)
alacsony vízállás esetén: 170-200 km²

Hossza: 35 km

Szélessége átlagosan: 8,4 km

Mélysége: legnagyobb: 4 m
átlagos: 1 m

egyéb tavaink:

szegedi **Fehér-tó** (szél alakította ki)

Szelidi-tó (morotvató = túlfejlődött folyókanyar)

(holtágak = elzáródott mellékág)

(szikes tavak = talajvíz eredetű, magas sótartalmú vizű tó)

Hévízi-tó (meleg vizes forrástó = meleg vizű forrás környékén kialakult tó)

Tisza-tó (mesterséges tó = ember által kialakított tó)

TÉRKÉPANYAG

Duna
Lajta
Rábca
Rába
Marcal
Cuhai-Bakony-ér
Által-ér
Benta patak
Váli-víz
Sió
Kapos
Koppány
Sárvíz
Csele patak
Dráva
Mura
Fekete-víz
Vág
Nyitra
Zsitva
Garam
Ipoly
Tisza
Túr
Szamos
Kraszna
Körösök (Fehér-Körös, Fekete-Körös, Berettyó, Sebes-Körös)
Maros
Bodrog
Sajó
Hernád
Takta
Eger-csatorna (patak)
Zagyva
Tarna
Galga
Tápió
Balaton
Zala
Kis-Balaton
Velencei-tó
Fertő-tó
szegedi Fehér-tó
Szentendrei-sziget
Margit-sziget
Csepel-sziget
Mohácsi-sziget
Visegrádi-szoros